

Julkisuuden henkilöt tunteiden herättäjinä – empatian ja epäempathisuuden ilmaiseminen Mikkosia koskevissa verkkokeskusteluissa

Maria Eronen
Viestintätieteiden laitos
Vaasan yliopisto

The article discusses empathy and non-empathy in internet discussions of a news story about a Finnish celebrity family. According to the news story, the family has faced death threats. The aim is to find out what kinds of empathic and non-empathic discourses occur in the internet discussions and what kinds of utterances the participants of the discussions use when they express empathic and non-empathic reactions towards the celebrity family. In this study, empathic posts mean those comments that can be categorized as supportive towards the family. Non-empathic posts are comments that embody non-supportive attitude towards the family. The research material consists of 216 posts from the discussion lists of three websites: HS.fi (the website of a Finnish daily), Iltalehti.fi (the website of a Finnish tabloid) and Suomi24 (a general Finnish discussion forum). The methods of the study are discourse analysis and appraisal analysis that is utilized as a more detailed method in analyzing attitudinal utterances. According to the results, in a typical empathic discourse the participants condemn death threats. In non-empathic discourses, the participants either justify the death threats or do not take them seriously. On the all three websites, non-empathic and even hostile posts are more common than empathic ones, which may indicate that especially negative attitudes towards celebrities motivate the audience to participate in internet discussions.

Avainsanat: empatia, epäempathisuus, julkisuuden henkilöt, verkkokeskustelu

1 Tutkimuksen tausta

Julkisuuden henkilöt herättävät monenlaisia tunteita, jotka vaihtelevat vihastuksesta ihastukseen (Zillmann & Knobloch 2001; Elfving 2008). "Julkisjuorujen" seuraaminen antaakin yleisölle aiheita käydä neuvottelua siitä, mikä yhteiskunnassa ja kulttuurissa on hyväksyttävää tai tuomittavaa, oikeaa tai väärää (Hermes 1999) ja keitä saa kohdella milläkin tavalla. Pohdittaessa sitä, ovatko julkisuuden henkilöille tapahtuneet asiat heidän ansaitsemiaan vai eivät, keskeisinä vaikuttavina tekijöinä ovat heihin kohdistuvat positiiviset ja negatiiviset tunteet (ks. Zillmann & Knobloch 2001).

1970-luvun alkupuolella M-show'n juontaja Timo T.A. Mikkonen tuli tunnetuksi yhtenä keskeisistä ristiriitaisista tunteita herättäneistä julkisuuden henkilöistä. Median ja yleisön kiinnostus perustui siihen, että hän oli yhtä aikaa sekä suosittu että ärsyttävä. (Elfving 2008: 241–279) Neljä vuosikymmentä myöhemmin Timo T.A. Mikkonen on

julkisuuden valokeilassa. Keväällä 2009 Nelosella esitetyssä tositelevisiosarjassa *Mikkosten maailma* seurattiin Mikkosten perheen arkipäivää ja kuultiin Timo T.A. Mikkosen ja hänen vaimonsa Nina Mikkosen esittämiä mielipiteitä. Koska katsojaluvut jäivät alhaisiksi, sarjasta ehdittiin näyttää vain muutama jakso. Lyhyestä esitysajastaan huolimatta sarja ehti nostattaa esiin voimakkaita tunteita yleisön keskuudessa: maaliskuun lopussa vuonna 2009 suomalaiset mediat uutisoivat Mikkosiin kohdistuneesta vihamielisyydestä, jonka kerrottiin kärjistyneen tappouhkauksiksi.

2 Tavoite, aineisto ja menetelmä

Tutkimukseni **tavoitteena** on selvittää, millaisiin diskursseihin osallistumalla ja millaisin arvottavin ilmauksin tappouhkaus uutisointia kommentoivat verkkokeskustelijat ilmaisevat empatiaa ja epäempathisuutta Mikkosten perhettä kohtaan. Empatialla tarkoitan ymmärtävää suhtautumista Mikkosten tilanteeseen ja kokemuksiin (ks. esim. Wispé 1986: 318; Hoffman 2001: 4), kun taas epäempathisuudella viitataan Mikkosten tilanteeseen ja kokemuksiin kohdistuvaan ymmärryksen puutteeseen (ks. Zillmann 2006: 155).

Tutkimusaineistoni koostuu *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden* ja *Suomi24:n* sivuilla julkaistuista asynkronisista verkkokeskusteluista, mikä tarkoittaa sitä, että keskustelu jakaantuu vuoroihin mutta se ei tapahdu reaaliajassa (ks. Kollock & Smith 1999: 5). Kokonaisaineistossani on viestejä yhteensä 216, joista 43 on *Helsingin Sanomien*, 106 *Iltalehden* ja 67 *Suomi24:n* verkkokeskusteluista. *Helsingin Sanomien* sivuilta olen kerännyt kaikki aihetta koskevat keskusteluviestit, kun taas *Suomi24:n* sivuilta otin kaksi löytämäni keskusteluketjua, joissa käsitellään Mikkosten tappouhkausutista. *Iltalehden* sivuilla aiheesta oli eniten keskusteluviestejä, jotka rajasin uutisen julkaisupäivänä (31.3.2009) ja sitä seuraavana päivänä lähetettyihin. Verkkokeskusteluaineiston voi olettaa sopivan hyvin empatian ja epäempathisuuden analysointiin, koska verkossa ihmiset usein ilmaisevat mielipiteensä ja tunteensa voimakkaammin kuin kasvokkain viestinnässä (ks. esim. Shirky 1995; Barnes 2001). *Helsingin Sanomien* verkkosivusto on päivälehdien sivusto, kun taas *Iltalehden* verkkosivusto on iltapäivälehdien sivusto, minkä voi olettaa vaikuttavan siihen, että näitä verkkosivustoja käyttävät eri

ihmiset. Puolestaan Suomi24 on yleinen verkkokeskusteluyhteisö. Tutkimusaineistostani ainoastaan Helsingin Sanomien verkkokeskustelut ovat moderoituja, mikä tarkoittaa sitä, että sivustolla julkaistavat viestit luetaan etukäteen (ks. esim. Barnes 2001: 53).

Tutkimusmenetelminäni käytän diskurssianalyysiä ja suhtautumisen analyysiä (ks. Martin & White 2005). Karkeasti sanottuna ymmärrän diskurssit sosiaalisesti jaetuiksi tavoiksi keskustella puheenaiheista (ks. Fairclough 1995: 7). Diskurssianalyyssissä tarkastelen, millaisin empatiadiskurssein verkkokeskusteluviesteissä asettaudutaan Mikkosten ymmärtäjiksi ja millaisin epäempaattisuusdiskurssein osoitetaan ymmärryksen puutetta Mikkosia kohtaan. Suhtautumisen analyysiä hyödynnän arvottavien ilmausten syvemmässä analyysissä, jossa lähestyn arvottavaa kielenkäyttöä diskursseista käsin. Suhtautumisen teorian mukaan arvottava kielenkäyttö jaetaan emotionaaliseen arvottamiseen (*affect*), ihmisten käyttäytymisen ja toiminnan arvottamiseen (*judgement*) sekä asioiden (ei-inhimillisten kohteiden) arvottamiseen (*appreciation*) (ks. Martin & White 2005). Otan huomioon myös Mikkosiin kohdistuvan arvottamisen osana empaattisia ja epäempaattisia viestejä (ks. luku 3), koska pohdittaessa, ansaitsevatko julkisuudessa esillä olevat henkilöt heille tapahtuvia vastoinkäymisiä, on heihin kohdistuvalla suhtautumisella keskeinen rooli (ks. Zillmann & Knobloch 2001).

Tutkimuksessani huomioin emotionaalisen arvottamisen, ihmisten käyttäytymisen ja toiminnan arvottamisen sekä asioiden arvottamisen ja olen kiinnostunut siitä, millaisin *erilaisin* arvottavin ilmauksin empatia- ja epäempaattisuusdiskursseihin osallistutaan. Arvottavilla ilmauksilla (*appraising items*) tarkoitan sanoja tai sanojen ryhmittymiä, joissa jollekin kohteelle (*appraised*) annetaan negatiivinen tai positiivinen arvo (ks. Martin & White 2005: 69–91). Lähtökohtanani on, että arvottava kielenkäyttö voi olla joko eksplisiittistä eli suoraa tai implisiittistä eli epäsuoraa (ks. Martin & White 2005).

3 Empatian ja epäempaattisuuden määritelmät ja niiden soveltaminen kielentutkimukseen

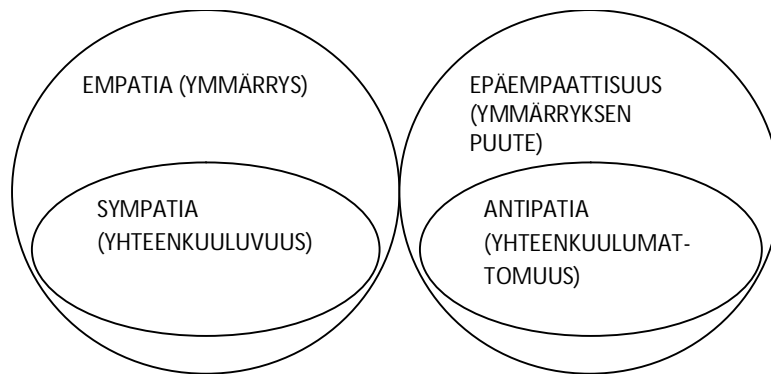
Empatian käsite on kehitetty sympatian käsitteen rinnalle 1900-luvun alussa psykologian alalla, kun Lipps otti käyttöön käsitteen *Einfühlung*, joka tarkoittaa eläytymistä toisen asemaan (Wispé 1986: 316). Empatia-termiä on alettu käyttää vasta vuonna 1909

(emt.). Myöhemmin empatiaa ja sen lähikäsitettä *sympatiaa* on määritelty monilla eri tieteenaloilla. Koska nämä käsitteet liittyvät niin tiivisti toisiinsa, tutkittaessa empatiaa täytyy aina olla myös selvillä siitä, mitä *sympatia* on (ks. emt.). Vaikka empatian ja *sympatian* käsitteet toisinaan sekoitetaan, useille määritelmille on kuitenkin yhteistä, että empatian nähdään edellyttävän toisen ihmisen tilanteen ymmärtämistä, ei niinkään tunteiden samanlaisuutta. Sen sijaan *sympatia* on välittömämpää tunteiden jakamista: yhdessä iloitemista tai kärsimistä, jossa tulee esiin myönteinen suhtautuminen toiseen ihmiseen. (*Sympatian ja empatian eroista* esim. Wispé 1986; Clark 1987; Eskola 1997: 86–88; Stueber 2008)

Hyödynnän Hoffmanin (2001) empatia-määritelmää, jonka avulla empatian ja *sympatian* välinen ero voidaan selkeästi havainnollistaa. Hoffmanin (emt. 4) mukaan **empatia on tunteellinen reaktio, joka vastaa jonkun toisen ihmisen tilannetta**. Vaikka myös *sympatiassa* korostuu tunteellinen reaktio, joka vastaa toisen ihmisen tilannetta, *sympatiaa* hallitsee suhtautumistapa tärkeään, läheiseen ja pidettyyn henkilöön (ks. esim. Clark 1987; Wispé 1986; Coulehan ym. 2001). *Sympatiassa* voidaan siis nähdä korostuvan yhteenkuuluvuuden tunne toiseen ihmiseen. Esimerkiksi Clark (1987: 300) esittääkin, että kohdatakseen *sympatiaa* ihmisen itse täytyy olla *sympaattinen*.

Puolestaan **epäempathisuus on toiselle tapahtuvista asioista seuraava tunteellinen reaktio, jossa ei asetuta toisen puolelle** (ks. Zillmann 2006: 155). *Epäempathisuutta* kutsutaan myös *vastaempathiaksi* tai empatian vastaisuudeksi (*counter-empathy*), sillä sille ominaisia ovat *empathialle* vastakkaiset tuntemukset, kuten vahingonilo toisen kärsiessä (ks. emt.). Zillmann (emt.) kuitenkin tuo esiin, että puhuminen *vastaempathiasta* saattaa aiheuttaa sekaannusta, koska kyseessä ei kuitenkaan ole millään tavalla *empathinen* suhtautuminen. Siksi käytän termiä *epäempathisuus (non-empathy)*, joka korostaa hyvin *empathialle* vastakohtaista suhtautumistapaa. Jos *epäempathisuus* on empatian vastakohta, voidaan *sympatian* vastakohtana pitää *antipatiaa*. (Ks. esim. Escalas & Stern 2003: 568) Ymmärrän *epäempathisuuden* suuntautuvan enemmän kokijan tilanteeseen, kun taas *antipatia* olisi vastenmielisyyttä toista henkilöä kohtaan (vrt. empatian ja *sympatian* määritelmät).

Empatian ja sympatian kielellistä ilmaisemista on aiemmin tutkittu esimerkiksi hoitaja-potilas-keskusteluista (ks. Ruusuvuori 2005). Analysoitaessa empatiaa ja sympatiaa kielenkäytöstä Ruusuvuoren mukaan relevanttia on se, miten todellisessa kielenkäyttötilanteessa esiintyvät ilmaukset liittyvät empatian ja sympatian määritelmiin (emt. 206). Tutkittaessa tunteellisia reaktioita kielestä täytyykin keskittyä kielen tarjoamiin tulkintamahdollisuuksiin. Niinpä myös empatian ja epäempaattisuuden määritelmät täytyy suhteuttaa kielentutkimuksen käsitteisiin. Kuvio 1 havainnollistaa empatian ja sen lähikäsitteiden määritelmien soveltamista tutkimuksessani. Kuvion 1 on tarkoitus toimia käsiteanalyyttisenä havainnollistuksena eikä ehdottomana karkeajakona, sillä esimerkiksi empatiaa voidaan tuntea antipatiasta huolimatta sellaisessa tilanteessa, jossa paheksutulle henkilölle tapahtuva vastoinkäyminen käsitetään liian ankaraksi (ks. Zillmann 2006: 166).

Kuvio 1. Empatia ja siihen liittyvät lähikäsitteet¹

Kuten kuvio 1 havainnollistaa, empatiassa korostuu ymmärrys toista ihmistä kohtaan, kun taas sympatiassa keskeisintä on yhteenkuuluvuuden tunne (ks. esim. Wispé 1986; Clark 1987; Eskola 1997: 86–88). Puolestaan epäempaattisuus on empatian vastakohta (ks. esim. Zillmann 2006: 155) ja antipatia sympatian vastakohta (ks. esim. Escalas & Stern 2003: 568). Luokittelen empaattisiksi viesteiksi sellaiset, joissa tappouhkausuutisesta keskustellaan Mikkosia ymmärtäen, kuten tuomitsemalla uhkaukset. Epäempaattisiksi viesteiksi käsitän ne, joissa aihetta kommentoidaan osoittamalla tahallista

¹ Kuvion 1. tekemiseen on käytetty seuraavia lähteitä: Wispé 1986; Clark 1987; Eskola 1997: 86–88; Coulehan jne. 2001; Hoffman 2001; Escalas & Stern 2003: 568; Zillmann 2006.

ymmärryksen puutetta Mikkosia kohtaan, kuten hyväksymällä tappouhkaukset. En luokittele sympatiaa ja antipatiaa sisältäviä viestejä erillisiksi, vaan käsitän sympatiaa sisältäviksi viesteiksi sellaiset, joissa verkkokeskustelijat asettuvat Mikkosten ymmärtäjiksi ja samalla arvottavat heitä positiivisin ilmauksin. Antipatiaa ilmentävät viestit käsitän sellaisiksi, joissa verkkokeskustelijat osoittavat tahallista ymmärryksen puutetta Mikkosia kohtaan ja samalla arvottavat heitä negatiivisesti.

4 Empatian ja epäempaattisuuden ilmaiseminen Mikkosia koskevissa verkkokeskusteluissa

216 verkkokeskusteluviestin tutkimusaineistossani on yhteensä 122 viestiä, joissa kommentoidaan tappouhkaus uutista Mikkosten kannalta joko empaattisesti tai epäempaattisesti. 122 viestistä 29 on Helsingin Sanomien, 50 Iltalehden ja 43 Suomi24:n verkkosivuilta. Sivustojen välillä ei ole suuria eroja empaattisten ja epäempaattisten viestien suhteellisissa määrissä, mikä nähdään taulukosta 1.

Taulukko 1. Empatiaa ja epäempaattisuutta ilmentävät verkkokeskusteluviestit

Tunneilmaukset*	<i>HS.fi % (n)</i>	<i>Iltalehti.fi % (n)</i>	<i>Suomi24 % (n)</i>	<i>YHT. % (n)</i>
Empatia	24,1 % (7/29)	30,0 % (15/50)	30,2 % (13/43)	28,7 % (35/122)
Epäempaattisuus	79,3 % (23/29)	74,0 % (37/50)	76,7 % (33/43)	76,2 % (93/122)
Yhteensä (n)	29	50	43	122

* Luokat "empatia" ja "epäempaattisuus" ovat päällekkäisiä, sillä pieni osa viesteistä sisältää sekä empaattista että epäempaattista arvottamista.

Kuten taulukosta 1 havaitaan, epäempaattisuutta ilmaistaan jokaisella verkkosivustolla useammassa keskusteluviestissä kuin empatiaa. Oikealla oleva sarake tuo esiin, että 122 viestin aineistosta 28,7 prosenttia on luokiteltavissa empaattisiksi ja 76,2 prosenttia epäempaattisiksi. Pieni osa viesteistä sisältää sekä empaattista että epäempaattista suhtautumista. Seuraavaksi käsittelen kielellisiä keinoja, joilla empatiaa ja epäempaattisuutta aineistossani ilmaistaan. Esimerkeissä **lihavointi** viittaa niihin ilmauksiin, joilla osallistutaan tappouhkauksiin liittyviin empatia- ja epäempaattisuusdiskursseihin, kun taas *kursivointi* tarkoittaa Mikkosten arvottamista. Jos ilmaus sisältää sekä Mikkosten arvottamista että tappouhkaus uutisointiin suhtautumista, olen käyttänyt **molempia**

korostustapoja. Tutkimuseettisistä syistä olen poistanut alkuperäiset nimimerkit viesteistä.

4.1 Mikkoset empatian herättäjinä

Empatian ilmaisemista esiintyy aineistossani yhteensä 35 viestissä. Taulukko 2 tuo esiin erilaiset diskurssit, joissa tappouhkauksiin suhtaudutaan Mikkosten kannalta empaattisesti. Nämä diskurssit voidaan jakaa Mikkosten kannustamiseen tai tukemiseen, Mikkosten säälimiseen ja uhkauksien tuomitsemiseen. Esimerkit havainnollistavat uhkauksien tuomitsemista, koska se on aineistossani yleisempää kuin kaksi muuta empatiadiskurssia. Kun empatian ilmaisemiseen yhdistyy Mikkosten positiivinen arvottaminen, on viesti kokonaisuudessaan tulkittavissa Mikkosiin kohdistuvan sympatian osoitukseksi.

Taulukko 2. Empatian ilmaiseminen verkkokeskusteluviesteissä

Empatiadiskurssit*	% (n)**	<i>Mikkoset POS. % (n)</i>	<i>Mikkoset NEG. % (n)</i>
Mikkosten kannustaminen/ tukeminen	20,0 % (7/35)	57,1 % (4/7)	14,3 % (1/7)
Mikkosten sääliminen	8,6 % (3/35)	33,3 % (1/3)	0,0 % (0/3)
Uhkauksien tuomitseminen	91,4 % (32/35)	40,6 % (13/32)	31,3 % (10/32)

*Empatiadiskurssit ovat päällekkäisiä, sillä yhdessä viestissä voi esiintyä useampia diskursseja.

** Empatiaa sisältäviä viestejä yhteensä 35

Taulukosta 2 nähdään, että noin 91 prosentissa empatiaa ilmentävässä viestissä tuomi-
taan uhkaukset. Näistä viesteistä noin 41 prosenttia sisältää Mikkosten positiivista
arvottamista, mutta silti lähes kolmasosa sisältää Mikkosten negatiivista arvottamista.
Esimerkeissä 1 ja 2 osallistutaan tappouhkausten tuomitsemiseen. Esimerkissä 1 myös
arvotetaan Mikkosia positiivisin ilmauksin.

(1) Vaihtakaa kanavaa!!! [keskustelija 1] 1.4.2009 13:37

Myötätuntoni on sataprocenttisesti mikkosten puolella. On varmasti raskasta puolustaa *perinteisiä, terveitä perhearvoja*, kun **lauma kiljuvia jalopeuroja riekkuu** ympärillä uhkailemassa ja pilkkaamassa. Mikkosia vastassa on voimat, jotka ovat sekoitus ääriivasemmistolaisista feminismeistä sekä natsi-ideologiaa mukailevaa käsitystä ihmisestä ja ihmisytydestä. **Jos saa tappouhkauksia siitä, että puolustaa näkemystä, jonka mukaan lapsen paras paikka kasvaa on omien rakastavien vanhempien huomassa, niin mitä pitäisi näiden uhkailijoiden arvomaailmasta ajatella? Huh huh. Taidamme tosiaan elää lopun aikoja.** Kohta varmaan *perinteinen ydinperhe* julistetaan laittomaksi ja kriminalisoidaan. (Suomi24b)

Käyttämällä emotionaalista arvottamista keskustelija 1 asettuu eksplisiittisesti Mikkosten ymmärtäjäksi: hänen myötätuntonsa on sataprocenttisesti Mikkosten puolella. Esimerkissä 1 on myös tappouhkailijoita eksplisiittisesti paheksuva ilmaus, jossa uhkailijoista käytetään metaforista ilmausta *lauma kiljuvia jalopeuroja* (ks. myös Sigrell 1999: 228–234). Tappouhkailijoita paheksutaan myös implisiittisesti (Jos saa tappouhkauksia siitä, että..., niin mitä pitäisi näiden uhkailijoiden arvomaailmasta ajatella. Huh huh. Taidamme elää lopun aikoja). Lisäksi keskustelija 1 tuo implisiittisesti esiin sympaattisen suhtautumisensa Mikkosiin puhumalla perinteisistä ja terveistä perhearvoista sekä perinteisestä ydinperheestä. Martinin ja Whiten (2005: 67) mukaan yksi implisiittisen arvottamisen keino onkin kohdistaa arvottaminen asiaan ihmisen suoran arvottamisen sijaan.

Esimerkissä 2 tuomitaan tappouhkaukset, mutta samalla Mikkosia arvotetaan negatiivisesti. Esimerkin 2 keskustelija tuo esiin, että väkivallalla uhkailu on yleisesti tuomittavaa huolimatta siitä, kehen uhkailu kohdistuu. Viestin alussa on lainaus toiselta keskustelijalta.

(2) Ei Kimmo [keskustelija 2] 31.3.2009 19:25

”Ei mikään ihme, että T.A:n perhettä uhataan, jos kuuntelee miehen ja hänen vaimonsapäätömiä juttuja mm. natsi-vertauksista ja ilmastonmuutoksen kieltämisestä.”
Kyllä se on ihme, että ihmistä uhataan hänen mielipiteensä ilmastonlämpenemisestä vuoksi tai siksi, että hän, typerästi kylläkin liioitellen, vertaa natsisaksaa ja suomalaista päivähoito järjestelmää. En ole kummastakaan asiasta Mikkosten kanssa samaa mieltä, mutta siitä olen samaa mieltä, ettei ihmisiä saa uhkailla väkivallalla, ei henkisellä, eikä fyysisellä. (HS.fi)

Keskustelija 2 ei osoita ymmärtävänsä tappouhkailijoita (Kyllä se on ihme, että ihmistä uhataan...). Hän vetoaa yleiseen periaatteeseen: ihmisiä ei saa uhkailla väkivallalla. Ilmaus *ei saa* on ihmisten käyttäytymisen eksplisiittistä kieltämistä ja siten tuomitse-

mista, joka Martinin ja Whiten (ks. 2005: 52) luokittelussa kuuluisi osaksi eettisyyden arviointia (*social sanction*). Huomionarvoista esimerkissä 2 on se, että Mikkosia ei arvoteta positiivisesti, sillä Nina Mikkosen natsivertaus arvotetaan typeräksi liioitteluksi (ks. *capacity*, Martin & White 2005: 52–56).

4.2 Mikkoset epäempaattisuuden herättäjinä

Epäempaattisuutta ilmaistaan aineistossani yhteensä 93 viestissä osallistumalla uhkauksien tai niiden vakavuuden kiistämisen tai uhkauksien hyväksymisen diskursseihin. Yhteistä näille diskursseille on, että niissä ei asetuta Mikkosten puolelle, joten siksi ne ovat määriteltävissä epäempaattisiksi (ks. Zillmann 2006: 155).

Taulukko 3. Epäempaattisuuden ilmaiseminen verkkokeskusteluviesteissä

Epäempaattisuuskurssit*	% (n)**	Mikkoset POS. % (n)	Mikkoset NEG. % (n)
Uhkauksien tai niiden vakavuuden kiistäminen	63,4 % (59/93)	0,0 % (0/59)	89,8 % (53/59)
Uhkauksien hyväksyminen	44,1 % (41/93)	0,0 % (0/41)	97,6 % (40/41)

*Epäempaattisuuskurssit ovat päällekkäisiä, sillä yhdessä viestissä voi esiintyä molempia diskursseja.

** Epäempaattisuutta sisältäviä viestejä yhteensä 93

Taulukosta 3 nähdään, että uhkauksien tai niiden vakavuuden kiistämistä esiintyy noin 63 prosentissa epäempaattisia keskusteluviestejä. Puolestaan uhkaukset hyväksytään noin 44 prosentissa epäempaattisia viestejä. Epäempaattisuutta ilmentävissä viesteissä Mikkosten arvottaminen on vahvasti negatiivista: erityisesti silloin, kun uhkaukset hyväksytään, Mikkosia arvotetaan lähes aina negatiivisesti (40/41 uhkaukset hyväksyvistä viesteistä sisältää Mikkosten negatiivista arvottamista). Mikkosten positiivista arvottamista ei esiinny epäempaattisuuden yhteydessä lainkaan.

Esimerkissä 3 osoitetaan epäempaattisuutta kiistämällä uhkaukset. Keskustelija 3 tuo esiin Mikkosiin kohdistuvan negatiivisen asennoitumisen: hänen mielestään Mikkoset eivät ansaitse julkisuutta. Aineistossani Mikkosten arvottaminen "turhiksi julkkiksiksi" on yleistä epäempaattisuuden diskursseissa.

(3) Mikkosten uhkailut ? [keskustelija 3] 31.03.2009, 21:29

Hah, hah, haa, vai on mikkosia (huomaa pieni kirjain) uhattu. Kuka nyt Pellejä uhkailisi? Ilmeisesti ketään ei kiinnosta mitä he pöpöttävät ja julkisuutta pitäis saada. Olkoon tämä minun puoleltani viimeinen kerta kun uhraan jouto aikaani heistä kommentoimalla. (Iltalehti.fi)

Keskustelija 3 ilmaisee, ettei hän usko, että Mikkosia on uhkailtu. Hän aloittaa viestinsä toteamuksella, jota hän ei itse kuitenkaan pidä uskottavana, mikä tulee esiin ivallisen naurun äännähdyksien kuvailuna (Hah, hah, haa) ja lauseenalkuisen vai-partikkelin käyttönä. Lisäksi hän esittää näennäisen kysymyksen: Kuka nyt Pellejä uhkailisi? Kertomalla, että hän on tarkoituksella kirjoittanut Mikkosten nimen pienellä alkukirjaimella, keskustelija 3 implisiittisesti väheksyy Mikkosia. Puolestaan metaforinen ilmaus *Pelle* on tulkittavissa eksplisiittiseksi negatiiviseksi arvottamiseksi (ks. Sigrell 1999: 228–234).

Esimerkissä 4 osoitetaan implisiittistä hyväksyntää tappouhkauksia kohtaan: keskustelija 4 tuo esiin, että hänen mielestään tappouhkaukset ovat luonnollinen reaktio Timo T.A. Mikkosen julkisuushakuisuuteen. Keskustelija 4 nimittää häntä kusipääksi, peliksi ja julkisuuspeliksi, minkä voi tulkita viestivän eksplisiittisestä Timo T.A. Mikkosen tuomitsemisesta (ks. myös Martin & White 2005: 73–74). Arvottaminen ei siis kohdistu Mikkosten koko perheeseen (vrt. esimerkki 3).

(4) **Luonnollista** [keskustelija 4] 31.3.2009 17:10

Tuollainen kusipää **kerjää verta nenästään, siksi häntä uhkaillaan. Onko tuo mikään ihme.** T.A. Mikkonen on asiasta mielissään, *onpahan hyvä aihe, jolla pääsee televisioon. Pelle ottaa kaiken hyödyn julkisuudesta*, mutta kun ohjelma loppuu, koittaa yö. Se yö tarkoittaa T.A.Mikkoselle tämän julkisuuspiikin taittumista ja unohdusta. *Mies on polttanut aidat joka suuntaan*, työtä ei ole tiedossa *julkisuuspellenä* olon jälkeen ja hyvä niin. Käytännössä työtön hän oli ennen tätä piikkiäkin. Voi olla, että muijan on vielä pakko mennä töihin elannon saamiseksi! (Suomi24a)

Mikkosten saamat tappouhkaukset eivät ole esimerkin 4 keskustelijalle mikään ihmetyksen aihe (Tuollainen kusipää kerjää verta nenästään, siksi häntä uhkaillaan. Onko tuo mikään ihme). Esimerkin 4 voikin nähdä havainnollistavan sitä, miten median henkilöihahmoja toisinaan syytetään heidän omista vastoinkäymisistään (ks. Zillmann & Knobloch 2001: 203).

5 Lopuksi

Tutkimuksessani olen analysoinut Suomessa kohua herättäneisiin Mikkosiin liittyviä verkkokeskusteluja, joissa otetaan kantaa uutiseen, jonka mukaan Mikkoset ovat joutuneet tappouhkausten uhreiksi. Empaattista suhtautumista Mikkosiin ilmaistaan erityisesti tuomitsemalla tappouhkaukset, kuten paheksumalla uhkailijoita. Puolestaan epäempaattista suhtautumista osoitetaan joko hyväksymällä tappouhkaukset tai kiistämällä uhkaukset tai niiden vakavuus. Aineistossani epäempaattisten viestien määrä on yli kaksinkertainen verrattuna empaattisiin viesteihin.

Ehkä juuri vihamielisyys houkuttelee osallistumaan verkkokeskusteluihin (ks. Barnes 2001: 213–214), sillä sen lisäksi, että epäempaattisia viestejä on enemmän kuin empaattisia, lähes kaikki epäempaattisista viesteistä on tulkittavissa Mikkosiin kohdistuviksi antipatian osoituksiksi. Mikkosia moittimalla ja syyllistämällä pyritään hakemaan oikeutusta epäempaattiselle suhtautumiselle. Sen sijaan tuodessaan esiin empaattista suhtautumista verkkokeskustelijat eivät aina suhtaudu Mikkosiin sympaattisesti, vaan ilmaisevat myös negatiivista suhtautumistaan heihin. Tämän voidaan ajatella liittyvän siihen, että empatiaa ei tarvitse erikseen perustella positiivisella suhtautumisella toisiin ihmisiin, koska empatia on yleinen kanssaihmisistä huolehtimisen lähtökohta (ks. Hoffman 2001: 3). Syvällisen analyysin tekemiseksi tutkijan pitää siis nähdä myös kielenkäytön retoriselle tasolle, jolla arvottavat ilmaukset saavat merkityksensä (ks. White 2003: 280). Arvottavalle kielenkäytölle löytyy aina jokin sosiaalinen peruste.

Tutkimusaineisto

HS.fi. Verkkokeskusteluviestit liittyen 31.3.2009 julkaistuun uutiseen ”Timo T. A. Mikkonen: Perheemme henkeä on uhattu”.

Iltalehti.fi. Verkkokeskusteluviestejä aikaväliltä 31.3.–1.4.2009 liittyen 31.3.2009 julkaistuun uutiseen ”Mikkoset: Emme juokse karkuun uhkauksien takia”.

Suomi24a. Verkkokeskusteluviestit liittyen keskustelunaloitukseen ”Timo t a Mikkosta uhkailtu”.

Suomi24b. Verkkokeskusteluviestit liittyen keskustelunaloitukseen ”Lehti: Tappouhkaukset häiritsivät”.

Lähteet

- Barnes, Susan B. (2001). *Online Connections. Internet Interpersonal Relationships*. Creskill, New Jersey: Hampton Press, Inc.
- Clark, Candace (1987). Sympathy Biography and Sympathy Margin. *The American Journal of Sociology* 93: 2, 290–321.
- Coulehan, John L., Frederik W. Platt, Barry Egner, Richard Frankel, Chen-Tan Lin, Beth Lown & William H. Salazar (2001). “Let Me See If I Have This Right...”: Words That Help Build Empathy. *Annals of Internal Medicine* 135: 3, 221–227.
- Elfving, Sari (2008). *Taikalaatikko ja tunteiden tulkit. Televisio-ohjelmia ja -esiintyjä koskeva kirjoittelu suomalaisissa lehdissä 1960- ja 1970-luvuilla*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 727. [lainattu 9.6.2009]. Saatavilla: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7326-5.pdf>.
- Escalas, Jennifer Edson & Barbara B. Stern (2003). Sympathy and Empathy: Emotional Responses to Advertising Dramas. *Journal of Consumer Research* 29: 4, 566–578.
- Eskola, Antti (1997). *Jäähyyäisluentoja*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Fairclough, Norman (1995). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Hermes, Joke (1999). Media Figures in Identity Construction. Teoksessa: *Rethinking the Media Audience*, 69–85. Toim. Pertti Alasuutari. London: SAGE.
- Hoffman, Martin L. (2001). *Empathy and Moral Development. Implications for Caring and Justice*. New York: Cambridge University Press.
- Kollock, Peter & Marc A. Smith (1999). Communities in Cyberspace. Teoksessa: *Communities in Cyberspace*, 3–25. Toim. Marc A. Smith & Peter Kollock. London & New York: Routledge.
- Martin, J.R. & P.R.R. White (2005). *The Language of Evaluation. Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ruusuvuori, Johanna (2005). “Empathy” and “Sympathy” in Action: Attending to Patients’ Troubles in Finnish Homeopathic and General Practice Consultations. *Social Psychology Quarterly* 68: 3, 204–222.
- Shirky, Clay (1995). *Voices from the Net*. Emeryville, CA: Zif-Davis Press.
- Sigrell, Anders (1999). *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförstådda inslag i modern politisk argumentation*. Umeå: Umeå Universitet.
- Stueber, Karsten (2008). *Empathy*. [lainattu 15.12.2009]. Saatavilla: <http://plato.stanford.edu/entries/empathy/>.
- White, P.R.R. (2003). Beyond modality and hedging: A dialogic view of the language of intersubjective stance. *Text* 23: 2, 259–284.
- Wispé, Lauren (1986). The Distinction Between Sympathy and Empathy: To Call Forth a Concept, A Word is Needed. *Journal of Personality and Social Psychology* 50: 2, 314–321.
- Zillmann, Dolf & Silvia Knobloch (2001). Emotional Reactions to Narratives about the Fortunes of Personae in the News Theater. *Poetics* 29, 189–206.
- Zillmann, Dolf (2006). Empathy: Affective Reactivity to Others’ Emotional Experiences. Teoksessa: *Psychology of Entertainment*, 151–181. Toim. Jennings Bryant & Peter Vorderer. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.